

Komplekteerimise koordineerimisest

INNOPACi kasutuselevõtt loob eeldused kogude kooperatiivseks arendamiseks, sest luuakse andmebaas (täpsemalt kaks andmebaasi — Tallinnas ja Tartus), millest saab reaalajas informatsiooni olemasolevate ja tellitud teavikute kohta. Kogude arendamise põhieesmärgiks on suurendada maksimaalselt ressursse ja nende kopereerimist konsortsiumi liikmete vahel nii, et liikmed sellest kasu saaksid. Kogude kooperatiivset arendamist võib vaadelda järgmiste tegevusvaldkondade kaupa:

1. Olemasolevate kogude hindamine.
2. Komplekteerimiseesmärkide ja -prioriteetide määratlemine.
3. Jooksva komplekteerimise koordineerimine ehk tellimuste kooskõlastamine.
4. Kogude säilitamine ja puhastamine.
5. Strateegiline planeerimine ja finantseerimise tagamine.

Käesolev materjal on seotud kolme esimese tegevusvaldkonnaga, peatähelepanu on pööratud esmastele ülesannetele ja protsessi käivitamisele. Komplekteerimisobjektina on vaatluse alla võetud välismaine raamat, välisperioodika ja välismaised andmebaasid.

Komplekteerimise ulatuse ja sügavuse määratlemiseks tuleks välja töötada maatriks, mille veergudes määratletakse komplekteerimisprofiil (valdkonnad UDK põhjal) ja ridades komplekteerimistasand (vastavad koodid) raamatukogude kaupa. Praegu kasutatavad valdkonnad (kokku 57) vajavad läbivaatamist, täpsustamist ja teisendamist UDKsse. Praegu kasutatavad komplekteerimistasandid (A — võimalikult täielikult, B — valikuliselt, C — suure valikuga) on pealiskaudsed ja raamatukogukesksed (igauks vaatab oma mätta otsast) ning pole raamatukogude vahel võrreldavad. Nende asemel tuleks hakata kasutama täpsemalt määratletud objektiivseid (Eesti-keskseid) komplekteerimistasandeid. Need võiks tuletada näiteks Conspectus-metoodikast.

Esimene variant põhineb RLG Conspectusel:

0 Selles valdkonnas ei komplekteerita ühtegi materjali.

1 Minimaalne tasand: peale põhinimetuste valitakse selles valdkonnas vähe materjale.

2 Baastasand: valitakse jooksvad, üldised, tutvustavad raamatud, põhilised teatmeteosed ja mõned tähtsamad perioodikanimetused.

3 Õppetööd toetav tasand: hangitakse laiaulatuslikult monograafiaid, tähtsamate autorite tööd, valikuliselt teisejärguliste autorite tööd, esinduslikud ajakirjad, teatmeteosed ja elektrooniline juurdepääs vajalikele bibliograafilistele andmebaasidele, et rahuldada üliõpilaste vajadusi.

4 Uurimistöo tasand: hangitakse ja säilitatakse algmaterjalid, dissertatsioonid, erimonograafiaid, ülevaated, nimestikud ja võõrkeelsed materjalid ajaloolise, doktori- või originaaluurimistöo jaoks.

5 Kõikehõlmav tasand: hangitakse kõik tähtsad tööd kirjapandud teadmistest enamlevinud keeltes võimalikult täielikult.

Teine variant põhineb WLN Conspectusel:

0 Selles valdkonnas ei komplekteerita ühtegi materjali.

1 Minimaalne tasand, komplekteerimine ebahühtlane: valik väike, mittesüstemaatiline.

2 Minimaalne tasand, komplekteerimine hühtlane: valitakse põhituumik, peamiste ja klassikaliste autorite tööd ja üldlevinud esinduslikud nimetused, et rahuldada põhilisi infovajadusi.

3 Baastasand, algtase: komplekteeritakse õpikud ja põhilised teatmeteosed, mis tutvustavad, selgitavad ja määratlevad teatud ainevaldkonda.

4 Baastasand, täielikum: komplekteeritakse laiaulatuslikumalt teavikuid, mis rahuldavad kõrgharidusega tarbija põhilisi info- ja meelelahutuslikke lugemisvajadusi.

5 Õppetööd toetav tasand, põhiõpe: komplekteeritakse kõige tähtsamad primaarsed ja teisejärgulised raamatud, ajakirjad ja teatmematerjalid, et toetada esimeste kursuste üliõpilaste ja teatud iseseisva õppetöö ning eluaegsete õppijate õppetöö vajadusi.

6 Õppetööd toetav tasand, kesktaseme õpe: komplekteeritakse ulatuslikumalt raamatuid, ajakirju, algupäraseid uurimusi, andmebaase ja teatmevahendeid, et toetada viimaste kursuste üliõpilaste õppetööd.

7 Õppetööd toetav tasand, täielikum: rahuldatakse erialaseid uurimistöö, kutsetöö ja magistriõppe vajadusi, komplekteerides algupäraseid ja süvauurimusi, ajakirju põhilistel ja teisejärgulistel teemadel ning retrospektiivseid materjale.

8 Uurimistöö tasand: hangitakse ja säilitatakse algmaterjalid, dissertatsioonid, erimonograafiad, ülevaated, nimestikud ja võõrkeelsed materjalid ajaloolise, doktori- või originaaluurimistöö jaoks.

9 Kõikehõlmav tasand: hangitakse kõik tähtsad tööd kirjapandud teadmistest enamlevinud keeltes võimalikult täielikult.

Iga komplekteerimistasandi kood eeldab, et muretsetakse ka madalamal komplekteerimistasandil loetletud materjalid, st tasandid on kumuleeruvad.

Praktiliselt tähendab see, et komplekteerija peab igale uuele nimetusele määratlema tasandi koodi ja sisestama selle tellimiskirjesse. Selleks peaks tal käepärast olema kas paberil või elektrooniline komplekteerimismatriks. Teaviku saabumisel võib vajaduse korral koodi muuta. Kui tasandi koode on kavas kasutada ka olemasolevate kogude hindamisel, siis tuleks need sisestada ka retrospektiivselt genereeritavasse kirjetesse. Tasandi koodi jaoks tuleks kasutusele võtta mingi USMARC 9XX väli.

Kogude hindamiseks saab lisaks kasutada mitmesuguseid täiendavaid tunnuseid (keel, ilmumisaasta, ilmumiskoht, hind, teaviku vorm, sisu olemus jne), mis sisestatakse USMARC bibliograafiakirjesse.

Kirjandust

Kikas, Konrad. Kvaliteet kvantiteedi asemel. Kogude hindamise meetodeist ja praktikast // Raamatukogu, 1997, 3, lk. 17–20.

<http://www.wln.com/wlnprods/aca/index.html>

<http://www.nla.gov.au/dnc/conspect/conspectus.html>

Ootame Käärikul igalt konsortsiumi raamatukogult nii põhimõttelisi arvamusi kui ka ettepanekuid komplekteerimismatriksi (profiil UDK põhjal ning tasandite arv ja sisu) koostamiseks.

12.01.1998

Koostas: **Jüri Järs**

Tel/faks: 620 3561

E-mail: jars@lib.ttu.ee